

S T U D I I

TEMEIURI BIBLICE NOUTESTAMENTARE CU PRIVIRE LA OFICIEREA SFINTELOR TAINЕ ȘI IERURGII BISERICЕȘTI (V)

Prot. dr. Ioan Bude

NEW-TESTAMENT BIBLICAL GROUNDS CONCERNING THE OFFICIATION OF THE HOLY CHURCH SACRAMENTS AND BLESSINGS (V)

Abstract: Addressing mostly priests and Religion teachers, but also any believer, the entire publicistic series that we commence at this point desires, in a straightforward, plain and clear manner (without proposing thematic biblical theology approaches, but by means of a rigorous selection of minimally commented texts), to bring forth again *The Truth* of the Holy Sacraments before the readers, whoever they might be or – why not? – lead the readers before *The Truth*, That „is the same for yesterday, today and forever” (*Jews 13, 8*): The Lord and Our Saviour, Jesus Christ, present, alive and active in all undertakings of His Church

Keywords: holy sacraments, blessings, biblical theology, Church

PARTEA a IV-a

MIRUNGЕREA ÎN EPISTOLELE PAULINE, ÎN CELE SOBORNICEȘTI ȘI ÎN APOCALIPSĂ

CAP. I

MIRUNGЕREA ÎN EPISTOLA CĂTRE ROMANI A SFĂNTULUI APOSTOL PAVEL

a). *Romani 3, 22*: „**Dar dreptatea lui Dumnezeu vine prin credința în Iisus Hristos, pentru toți și peste toți cei ce cred, căci nu este deosebire.**”

Aici, „**dreptatea lui Dumnezeu**” înseamnă mântuirea în Hristos (cf. *Matei 3, 15*; *6, 33*; *I Timotei 4, 8*). Dar nu o mântuire deja gata înfăptuită, sau de-a

gata să fie oferită în chip magic și primită pe gratis, sau prin „autoservire”, pe criterii pur declarative, externe, ci prin implicare efectivă și activă, fie personală, fie colectivă, însă numai în baza numitorului comun al **„credinței în Hristos”**. Dar nici aici nu e vorba de o credință pur teoretică, ci mărturisită faptic prin asumarea Sfintelor Taine, ca acte de moarte și înviere (*Botezul*), precum și de o perpetuă înnoire sufletească și trupească (*Mirungerea*), la modul cel mai concret și mai serios cu putință (cf. *Matei 5, 44-48*). Dar pentru cine ar fi necesară această implicare cu acte atât de decisive în viața duhovnicească ? **„Pentru toți și peste toți cei ce cred”** cu adevărat; adică numai în condițiile de mai sus, neexistând nicio favoare și nicio deosebire, de niciun fel între oamenii credincioși (*Galateni 3, 26-28; Coloseni 3, 11*).

b). *Romani 6, 3, 6, 14, 22-23*: **„Au nu știți că toți câți în Hristos Iisus ne-am botezat, întru moartea Lui ne-am botezat ?... Cunoscând aceasta, că omul nostru cel vechi a fost răstignit împreună cu El, ca să se nimicească trupul păcatului, pentru a nu mai fi robi ai păcatului... Căci păcatul nu va avea stăpânire asupra voastră, fiindcă nu sunteți sub lege, ci sub har... Dar acum, izbăviți fiind de păcat și robi făcându-vă lui Dumnezeu, aveți roada voastră spre sfințire, iar sfârșitul, viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru.”**

Unul dintre textele clasice noutestamentare, despre Botezul creștin, este *capitolul 6* din Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel. Am reprodus mai sus doar câteva versete din acest capitol, selecționându-le doar pe acelea care pun într-o lumină directă mai evidentă, legătura dintre Sfintele Taine ale Botezului și Mirungerii, legătură pe care Sfântul Apostol Pavel nu consideră că este necesar a o menționa, cu titlu special, de fiecare dată când amintește de Botez, dar nici nu concepe că Botezul ar putea fi despărțit de Mirungere (cf. *Fapte 19, 1-7*). Așadar, el determină și aici, foarte precis, că subiectul Botezului este **„omul nostru cel vechi”**, pe care îl numește **„trupul păcatului”**⁷⁵ și prin care definește starea religios-morală a omului de dinainte de încreștinare. Viața lui din această perioadă este detestabilă din toate punctele de vedere, fapt pentru care și trebuie ca el **„să moară”**. De aceea a și fost **„răstignit împreună cu Hristos”** – ca să fie nimicit!⁷⁶ Dar nici Botezul și nici Mirungerea nu-l nimicesc, ci doar îl **„răstignesc”** în vederea nimicirii. Prin contrast, dispariția **„omului vechi”** cere în schimb un **„om nou”**, al cărui act de naștere este chiar Botezul. Deși, ca perfecțiune morală, acest **„om nou”**, pare că ar putea corespunde omului adamic, paradisiac, cel de dinainte de cădere, totuși, din punct de vedere istoric, el nu poate fi identic cu acela, pentru că **„omul cel nou”** n-a fost pe lume înainte de Hristos.⁷⁷ Numai prin Botez devine el un om hristologic, o creație a lui Hristos, iar prin Mirungere, el este deja un posibil creștin al Parusiei, o **„făptură nouă”** (*II Corinteni 5, 17; Galateni 6, 15*). Însă temeiul acestui proces de reînnoire, îl constituie Întruparea

Fiului lui Dumnezeu⁷⁸, Care „**Dumnezeu fiind, S-a făcut și om deplin, ca să ne arate că se poate viețui în trup și fără a fi robi păcatului.**”⁷⁹

Dar „**omul nostru cel vechi**”, despre care spuneam că n-a fost „**nimicit**” prin Botez și Mirungere, ci numai „**răstignit**” în vederea nimicirii, va continua să coexiste, din păcate, cu „**omul nostru cel nou**”, disputându-și cu acesta, în mod perfid și dur întâietatea pe tot parcursul vieții noastre trupești. Această dramatică înfruntare constituie o temă dominantă a antropologiei pauline, tratată în repetate rânduri și cu deosebită fermitate, de către Sfântul Apostol Pavel (*Romani* 7, 22-25; 8, 1-16; *Efesenii* 4, 22-24 u.; *Colosenii* 3, 9-10). Relația harică a omului încreștinat cu Dumnezeu, copleșește însă moștenirea ereditară a păcatului „**a cărui plată este moartea**” (v. 22-23), fertilizând prin harul Mirungerii, rodirea Botezului, spre „**viața veșnică, în Hristos Iisus, Domnul nostru**” (v. 23).

c). *Romani* 7, 6: „**Dar acum ne-am desfăcut de Lege..., ca să slujim întru înnoirea duhului, iar nu întru vechimea slovei.**”

„**Slujirea întru înnoirea duhului**” reprezintă cultul divin public creștin, deschis prin Botez și Mirungere și amplificat prin celelalte Sfinte Taine, „**noutatea**” constând în perpetua manifestare plenară a Duhului Sfânt în Biserică și în lume.

d). *Romani* 8, 2, 4, 5-6, 9-11, 13, 14-16: „**Căci legea Duhului vieții în Hristos Iisus m-a eliberat de legea păcatului și a morții..., pentru ca dreptatea Legii să se împlinească în noi, care nu umblăm după trup, ci după duh. Căci cei ce sunt după trup cugetă cele ale trupului, iar cei ce sunt după Duh, cele ale Duhului. Căci dorința cărnii este moarte, iar dorința Duhului este viață și pace...Dar voi nu sunteți în carne, ci în Duh, dacă Duhul lui Dumnezeu locuiește în voi. Iar dacă cineva nu are Duhul lui Hristos, acela nu este al Lui. Iar dacă Hristos este în voi, trupul este mort pentru păcat; iar Duhul este viață pentru îndreptare. Iar dacă Duhul Celui ce a înviat pe Iisus din morți locuiește în voi, Cel ce a înviat pe Hristos Iisus din morți va face vii și trupurile voastre cele muritoare, prin Duhul Său care locuiește în voi... Căci dacă viețuiți după trup, veți muri, iar dacă ucideți, cu Duhul, faptele trupului, veți fi vii. Căci câți sunt mânâți de Duhul lui Dumnezeu sunt fii ai lui Dumnezeu. Pentru că n-ați primit iarăși un duh al robiei, spre temere, ci ați primit Duhul înfierii, prin care strigăm: Avva! Părinte! Duhul însuși mărturisește împreună cu duhul nostru, că suntem fii ai lui Dumnezeu.**”

Amplul grupaj de versete reproduse mai sus (11 la număr), constituie atât o paralelă, cât și o dezvoltare tematică a ideilor antropologice din *Romani* 6, 3-23, unde accentul se pune pe efectele juridice ale **Botezului**, care creează omul hristologic, sau „**făptura cea nouă**” (*II Corinteni* 5, 17), după „**modelul**” Hristos.

În sinteza 8, 2-16, accentul se pune pe efectele juridice ale **Mirungerii**, care-l transformă pe omul nostru hristologic, într-un locaș al Duhului Sfânt, într-un templu al vieții, într-o autentică biserică a păcii și învierii; un astfel de creștin „**mănat de Duhul lui Dumnezeu**”, adică total consacrat unei vieți duhovnicești, devine și fiu al Tatălui ceresc și, în același timp și frate al lui Hristos.

e). *Romani 8, 23, 26-27*: „**Și nu numai atât, ci și noi, care avem pârga Duhului, și noi înșine suspinăm în noi așteptând înfierea, răscumpărarea trupului nostru... De asemenea și Duhul vine în ajutor slăbiciunii noastre, căci nu știm să ne rugăm cum trebuie, ci Însuși Duhul Se roagă pentru noi cu suspine negrăite. Iar Cel ce cercetează inimile, știe care este dorința Duhului, căci după Dumnezeu El Se roagă pentru sfinți.**”

Calitatea de „fii ai lui Dumnezeu” (v. 16) nu este, sau mai exact, n-ar trebui să fie o noutate absolută pentru oamenii credincioși. Încă din momentul creației, Adam și apoi omenirea de după el, aveau acest dar și, chiar și după cădere, raportul de filiație dintre om și Dumnezeu n-a fost total întrerupt, ci doar estompat, transformat, omul decăzând din statutul de fiu, în cel de rob al lui Dumnezeu. Deodată cu decăderea omului, s-a produs implicit și o decădere direct proporțională a întregii creații. Evident că dacă asocierea, prin Botez, a creștinului, cu Patimile, moartea și Învierea lui Hristos, îl repun, nu numai în ipostaza de fiu, ci așa cum am mai constatat, și de frate și împreună-moștenitor cu Fiul lui Dumnezeu (cf. v. 17), această reabilitare oferă totodată justificate speranțe și „făpturii”, adică creației, ca „**să se bucure de libertatea mării filor lui Dumnezeu**” (v. 20-22), din cauza cărora a fost și ea supusă deșertăciunii.

Dar în textul nostru, reabilitarea nu implică o simplă emancipare a omenirii de sub tutela trecutului, ci o complexitate de noi relații între Dumnezeu și om: pe lângă redobândirea identității de „fiu al lui Dumnezeu”, prin Botez, procedura juridică a „înfierii” mai include în mod necesar și practic și consacarea întregii naturi umane (trup și suflet) și situarea omului pe o poziție de intimitate familială cu Dumnezeu, net superioară celei de dinainte de cădere; vine de acum, în ajutorul omului și Duhul Sfânt (prin Mirungere), mijlocind El Însuși înfierea, prin rugăciunea Lui cea pentru noi „cu suspine negrăite” (v. 26). De ce ? Tot de la Dumnezeu știm că agentul cunoașterii pentru om, este duhul omului”, așa cum pentru Dumnezeu este „Duhul Domnului” (v. 27). Prin urmare, *Duhul Sfânt*, sau *Mângâietorul*, sau *Duhul Adevărului*, primit în dar, ca pecete a mântuirii prin Taina Mirungerii, deschide omului cele mai largi orizonturi în cunoașterea lui Dumnezeu, ca echivalent al vieții veșnice (cf. *Ioan 17, 3*), Duhul neezitând să Se roage El Însuși pentru cei deveniți „sfinți” (adică încreștinați). Este vorba aici despre misiunea Duhului Sfânt în lume, de la Cincizecime și până la Parusie; Duhul Sfânt nu „**Se mai odihnește**”, ca

și odinioară, peste aleșii lui Dumnezeu, ci „**locuiește**” în toți cei botezați și miruiți (v. 9-10), dându-le mereu „**viață pentru îndreptare**” (v. 10) și „**mânându-i**”, adică îndrumându-i mereu și călăuzindu-i spre desăvârșirea stării de „fii ai lui Dumnezeu”, până ce ea va deveni definitivă. „**Înfierea**” exclude categoric falsa idee de „imponderabilitate” duhovnicească, înlocuind-o cu dinamica sfințeniei (*Galateni 4, 4-7*).

f). *Romani 9, 11-12*: „**Că nefiind încă născuți** (pruncii, n.n.), **nefăcând ei ceva bun sau rău, ca să rămână voia lui Dumnezeu cea după alegere, nu din fapte, ci de la Cel Care cheamă...**”

Pe de o parte ne reîntâlnim aici cu acea chemare specială de la Dumnezeu, a copiilor încă nenăscuți și cu legătura lor afectiv-volițională cu Părintele ceresc (ca argument imposibil de contrazis în privința Botezului pruncilor)⁸⁰, iar pe de altă parte, fiind nedespărțită de Botez, este ferm inclusă aici și acțiunea specifică și concomitentă de miruire a lor de către Duhul Sfânt, Care „**sufală unde voiește**” (*Ioan 3, 8*), și Care **îi alege** și îi „**unge**” (*miruiește*) și îi „**sfințește**” încă înainte de a se zămislî în pântecul matern pe toți aceia pe care numai El îi „**cunoaște**” și cărora El le și rânduiește un rost cu totul special în această viață, potrivit însă cu „**voia**” și „**alegerea**” lui Dumnezeu Tatăl, „**Cel care îi și cheamă la existență**” (v. 12).⁸¹

g). *Romani 12, 1-2*: „**Vă îndemn, deci, fraților, pentru îndurările lui Dumnezeu, să înfățișați trupurile voastre ca pe o jertfă vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu, ca închinarea voastră cea duhovnicească, și să nu vă potriviți cu acest veac, ci să vă schimbați prin înnoirea minții, ca să deosebiți care este voia lui Dumnezeu, ce este bun și plăcut și desăvârșit**”.

Spre deosebire de perfectibilitatea jertfelor levitice, substitutive, din Vechiul Testament⁸², „**jertfa vie, sfântă, bine plăcută lui Dumnezeu**” a Noului Testament, este însăși ființa umană, a cărei superioritate valorică asupra celor dintâi, este indiscutabilă. Îndemnul paulin în legătură cu realizarea unicei „**jertfe vii**”, printr-o conștientă comuniune eclezială în Duhul Sfânt, se adresează naturii umane, ca una care primește de drept și de fapt, Sfintele Taine ale Botezului și Mirungerii, aceasta fiind constituită din „**trupurile voastre**”. Trupul omenesc este „**vasul de lut**” (*II Corinteni 4, 7*) în care „strălucește” totuși comoara mării dumnezeiești, de pe Fața lui Hristos, pe fața celor botezați și pecetluiți cu Sfântul și Marele Mir. Tot așa, valoarea trupului omenesc rezidă și în faptul că el este sediul sufletului, iar viețuirea în Hristos le include deopotrivă pe amândouă (și trupul și sufletul), atât în „**înnoirea zilnică a minții**”, ca și facultate a sufletului, cât și în perpetua progresie a moralității fizice, din pură devoțiune față de Dumnezeu.⁸³ Deci, din punct de vedere biologic, credinciosul creștin trăiește și întru „**înnoirea minții**” (v. 2) și „**întru înnoirea vieții**” (*Romani 6, 6-4*), fiind conștient că nu-și mai aparține lui

însuși, ci „**este al lui Dumnezeu**” (*I Corinteni 6, 19-20*), ca o jertfă somatică, în raport cu Jertfa sfințitoare a lui Hristos⁸⁴, o replică umană de iubire față de iubirea jertfelnică a Naturii divino-umane a lui Hristos.⁸⁵

Însă nici această replică de jertfelnicie umană, nu este individuală, ci, așa cum justificat îndeamnă Sfântul Apostol Pavel, ea trebuie să includă toate trupurile celor botezați și miruiți (jertfiți spiritual), într-o perfectă comuniune liturgică⁸⁶, asemenea Pâinii euharistice: „**Căci o pâine, un trup suntem noi cei mulți; căci toți ne împărtășim din unica Pâine**” (*I Corinteni 10, 7; 12, 27*).⁸⁷ Fiecare om credincios se transfigurează astfel printr-un dialog de slujire duhovnicească⁸⁸, devenind o jertfă cuvântătoare, care gândește și se gândește, se cugetă și se exprimă devoțional în raport cu Dumnezeu „**Care este Duh, iar cei ce I se închină trebuie să I se închine în duh și în adevăr.**” (*Ioan 4, 23-24*)

În ceea ce privește expresia paulină de o rară frumusețe și profunzime, „**închinarea cea duhovnicească**”, ea ilustrează „**cel mai adânc devotament față de Dumnezeu, un adevărat cult rațional divin, adus din tot sufletul nostru**”.⁸⁹ Un astfel de cult desăvârșit, numai Biserica Ortodoxă I-l poate oferi lui Dumnezeu, prin Sfintele ei Liturghii, Taine, ierurgii și laude bisericești, prin sărbătorile creștine, prin cinstirea adusă Maicii Domnului, Sfîntilor, Sfintei Cruci și Sfintelor Icoane, adică, așa cum bine a grăit Apostolul, prin toată „**închinarea ei cea duhovnicească**”.⁹⁰

h). *Romani 15, 15-16*: „**Și v-am scris, fraților, mai cu îndrăzneală, în parte, ca să vă amintesc despre harul ce mi-a fost dat de Dumnezeu, ca să fiu slujitor al lui Iisus Hristos la neamuri, slujind Evanghelia lui Dumnezeu, pentru ca prinosul neamurilor, fiind sfințit în Duhul Sfânt, să fie bine primit**”.

După cum bine știm, Sfântul Apostol Pavel n-a fost de față în prima zi de Duminică a Bisericii, în seara Învierii Domnului (pe atunci, el încă se numea Saul din Tars și era dușmanul Bisericii), când Iisus Mântuitorul a instituit, după cum iarăși știm, două Sfinte Taine: *Apostolia* (care prin succesiune va deveni *Hirotonie-Preoție*) și *Spovedania* (dezlegarea de păcate) și i-a investit cu ele pe Ucenicii Săi. Însă, așa cum le-a împărtășit lor, atunci, harul întregii Sale slujiri (de Arhiereu, Profet și Împărat), prin „**suflarea**” Duhului Sfânt asupra lor (*Ioan 20, 21-23*), tot așa i-a dăruit și lui harul de a „**sluji**” la neamuri „**Evanghelia lui Dumnezeu**” (adică nu numai misiunea de a predica, ci și de a le boteza și mirui; cf. *Fapte 19, 1-7*), ca să le „**sfințească în Duhul Sfânt**”, precum Însuși Domnul l-a rânduit, săvârșind, prin Anania din Damasc, o **micro-cincizecime** specială asupra lui: „**Și a zis Domnul către el (către Anania, n.n.): mergi, fiindcă acesta Îmi este vas ales, ca să poarte Numele Meu înaintea neamurilor și a regilor și a fiilor lui Israel; căci Eu îi voi arăta câte trebuie să pătimească el pentru Numele Meu. Și a mers Anania și a intrat în casă și, punându-și mâinile peste el a zis: Frate Saul, Domnul**

Iisus... m-a trimis ca să vezi iarăși și să te umpli de Duh Sfânt. Și îndată au căzut de pe ochii lui ca niște solzi; și a văzut iarăși și, sculându-se, a fost botezat.” (Fapte 9, 15-18)

Am redat din nou textul de mai sus, numind „microcincizecime” această lucrare dumnezeiască (Mirungere specială), săvârșită de Duhul Sfânt, prin Anania, asupra lui Saul (prin *punerea mâinilor*), însoțită de *vindecarea orbirii* și de „**umplerea de Duh Sfânt**” și urmată apoi de *Taina Sfântului Botez*, ca și în cazul sutașului Corneliu (Fapte 10, 44-48), nu pentru că harul ce i s-a dat lui Saul ar fi fost cumva diminuat, față de cel primit de ceilalți Apostoli la Marea Cincizecime, ci pentru că totul s-a săvârșit asupra unei singure persoane, căci știm doar că „**Dumnezeu nu dă Duhul cu măsură**” (Ioan 3, 34), iar „**Acesta suflă unde vrea**”, cât vrea cum și asupra cui vrea El (cf. Ioan 3, 8).

i). *Romani 15, 18-19*: „**Căci nu voi cuteza să spun ceva din cele ce n-a săvârșit Hristos prin mine, spre ascultarea neamurilor, prin cuvânt și prin faptă, prin puterea semnelor și a minunilor, prin puterea Duhului Sfânt...**”

Conștient că în tot ceea ce gândește, vorbește și face, nu lucrează el și nici puterea lui, ci Duhul Sfânt, Care l-a curățit de „omul cel vechi” și l-a uns (miruit) ca Apostol al lui Hristos și, că Același Duh Sfânt, cu al Său har și prin Sfânta Lui Mirungere, îl împuternicește și-l ocrotește (cf. *Marcu 16, 16-18*), îl binecuvântează și-l sfințește ca „**Însuși Hristos să trăiască în el**” (*Galateni 2, 20*), Sfântul Apostol Pavel va mărturisi mereu – ca mai sus – că așa cum, pe drumul Damascului, și-a pus la dispoziția lui Hristos, până în *cele mai mici detalii, toată viața sa, întrebând*: „**Doamne, ce voiești să fac ?** (Fapte 9, 6) și de acum înainte va urma, cât va trăi, un ideal care este mai presus de lume: „**Dar una fac: uitând cele ce sunt în urma mea și tinzând la cele dinainte, alerg la țintă, la răsplata dumnezeieștii chemări de sus, întru Hristos Iisus**” (*Filipeni 3, 14*).

CAP. II

MIRUNGHEREA ÎN EPISTOLA I CĂTRE CORINTENI

a). *I Corinteni 1, 14-16*: „**Mulțumesc lui Dumnezeu că pe niciunul din voi n-am botezat, decât pe Crispus și pe Gaius, ca să nu zică cineva că ați fost botezați în numele meu. Am botezat și casa lui Ștefana(s); afară de aceștia nu știu să mai fi botezat pe altcineva.**”

Textul de față a fost selectat și comentat și în „**Vol. I – Botezul**”, dar numai din punct de vedere al botezării propriu-zise a credincioșilor din Corint. Sfântul Apostol Pavel se felicita că, personal, n-a făcut botezări în masă, spre a nu da cumva și el curs dezbinărilor preferențiale apărute în comunitatea corintiană: „**Eu sunt al lui Pavel, iar eu sunt al lui Apollo, iar eu sunt al lui Chefa, iar**

eu sunt al lui Hristos” (v. 12). Deși n-a încreștinat decât trei familii sau „case” (a lui Crispus, Gaius, și Ștefana (s)), din istoricul misiunilor sale, precum și din stilul său personal, de a săvârși ireproșabil orice lucrare misionară pe care și-o asuma, rezultă că Apostolul neamurilor, chiar dacă îi menționează cu numele doar pe capii acestor familii, ne lasă să înțelegem de fapt, că a procedat la fel ca și în cazul încreștinării Lidiei și temnicerului din Filipi (*Fapte 16, 14-15, 30-34*), care au fost botezați „cu toată casa lor”, sau și mai clar, cum a încreștinat Sfântul Apostol Petru „casa” sutașului Corneliu (*Fapte 10*). Este imposibil să ne imaginăm că un om atât de grijuliu, un Apostol atât de atent și exigent în împlinirea misiunii sale (a se vedea cazul încreștinării celor doisprezece ucenici din Efes, care aveau doar botezul lui Ioan, cf. *Fapte 19, 1-7*), ar fi putut uita cumva, ca odată cu Botezul, să-și „**pună mâinile**” peste toți cei din „casele” celor menționați de el, ca și aceștia să primească Duhul Sfânt (Mirungerea). *Așa ceva nu se uită!* După cum am tot repetat, chiar dacă nu se menționează de fiecare dată și Mirungerea, e foarte clar că și ea se aplică deodată cu Botezul, altfel încreștinarea nu era completă (cf. *Fapte 8, 14-17*). Ori așa ceva, nicicând nu s-a întâmplat!

b). *I Corinteni 2, 10-15*: „**Iar nouă ni le-a dezvăluit Dumnezeu prin Duhul Său, fiindcă Duhul toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu. Căci cine dintre oameni știe cele ale omului, decât duhul omului, care este în el? Așa și cele ale lui Dumnezeu, nimeni nu le-a cunoscut, decât Duhul lui Dumnezeu. Iar noi n-am primit duhul lumii, ci Duhul cel de la Dumnezeu, ca să cunoaștem cele dăruite nouă de Dumnezeu; pe care le și grăim... în cuvintele învățate ale Duhului Sfânt, lămurind lucruri duhovnicești oamenilor duhovnicești. Omul firesc nu primește cele ale Duhului lui Dumnezeu... dar omul duhovnicesc toate le judecă, însă pe el nu-l judecă nimeni.**”

Despre „**legea Duhului vieții în Hristos**”, despre „**locuirea Duhului lui Dumnezeu**” în cei botezați și unși cu Sfântul Mir, despre rugăciunea Duhului Sfânt cea cu noi și pentru noi „cu suspine negrăite”, despre „**Duhul înfierii**” noastre prin Botez și Mirungere, precum și despre Duhul Sfânt, ca agent dumnezeiesc al cunoștinței omenești spre viață veșnică, tocmai s-a vorbit în textele din *Romani 8; 9 și 12, 1-2*, iar pentru actualul text (*I Corinteni 2, 10-16*), care este o paralelă perfectă la cele dintâi, sunt valabile, desigur, aceleași comentarii.

c). *I Corinteni 4, 15b*: „**Căci de ați avea zece mii de învățători în Hristos, totuși nu aveți mulți părinți. Căci eu v-am născut prin Evanghelie în Iisus Hristos.**”

„**A naște prin Evanghelie**” în seamnă „**încreștinare**” prin propovăduire, convertire și, evident, prin botezare și miruire (cf. *Romani 2, 16; I Corinteni 2, 1-2; Galateni 1, 6-12*).

d). *I Corinteni 6, 11*: „**...Dar v-ați spălat, dar v-ați sfințit, dar v-ați îndreptat în numele Domnului nostru Iisus Hristos și în Duhul Dumnezeului nostru.**”

Textul acesta ne este familiar și foarte ușor de recunoscut, fiind preluat aproape identic în rânduiala slujbei Mirungerii, fiind rostit de către preot, în timp ce-l șterge cu buretele pe pruncul botezat și de curând „pecetluit” cu Sfântul și Marele Mir.

e). *I Corinteni 6, 19-20*: „**S-au nu știți că trupul vostru este templu al Duhului Sfânt care este în voi, pe care-L aveți de la Dumnezeu și că voi nu sunteți ai voștri ? Căci ați fost cumpărați cu (mare) preț! Slăviți, dar, pe Dumnezeu în trupul și în duhul vostru, care sunt ale lui Dumnezeu!**”

Ni se înfățișează aici o minunată complementaritate între cele două Sfinte Taine, a Botezului și a Mirungerii, în sensul că trupul omenesc devine „**templu al Duhului Sfânt**”, atât prin harul Botezului (ca taină a integrării în Trupul lui Hristos – Biserica), precum și prin „**Pecetea darului Sfântului Duh**” din Taina Mirungerii, care confirmă starea de „făptură nouă” a celui încreștinat. Evident că niciun creștin nu-și mai aparține lui însuși, de vreme ce Însuși Hristos a plătit marele preț al acestei deveniri. Drept pentru care, Dumnezeu trebuie cinstit în trupul nostru ca și într-o biserică vie, pentru că El chiar acest lucru Își dorește, venind la noi și făcându-Și „casă” în noi (*Ioan 14, 23*).

f). *I Corinteni 7, 14b*: „**...Altminteri, copiii voștri ar fi necurați, dar acum ei sunt sfinți.**”

Din context (*v. 12-14a*) rezultă că în cazul familiilor mixte (un soț păgân și altul creștin), nici bărbatul și nici femeia nu trebuie să se despartă din această cauză, pentru că cel care este creștin între ei, precum și copiii lor, fiind botezați din pruncie (și denumiți aici „**sfinți**”, adică sfințiți prin Botez și Mirungere), îl sfințesc și pe soțul neîncreștinat, în sensul că ei constituie deja pentru acesta o comunitate liturgică familială, în care și el (fie bărbatul, fie femeia) se poate mântui (*v. 16*), întrucât chiar în casa lor i s-au creat condițiile harice necesare.

g). *I Corinteni 10, 1-2*: „**Căci nu voiesc, fraților, ca voi să nu știți că părinții noștri au fost toți sub nor și că toți au trecut prin mare. Și toți, prin Moise, s-au botezat în nor și în mare.**”

Textul de mai sus constituie prima parte a unei secțiuni mai extinse (*10, 1-4*), în care sunt prefigurate tipologic Sfintele Taine de inițiere: *Botezul, Mirungerea și Euharistia*. Din această minunată analogie biblică paulină, am selecționat mai sus (*v. 1-2*) doar partea în care sunt reprezentate *Sfintele Taine ale Botezului și Mirungerii*. Despre Botezul pruncilor, prefigurat aici, am tratat în primul volum al serialului nostru⁹¹, iar în ceea ce privește *Mirungerea*, așa cum am arătat și în capitolele anterioare (din Partea a II-a)⁹² a prezentului volum, ea este anticipată prin specificul „**întrupării**” Duhului Sfânt în Vechiul

Testament: „norul des” de pe Sinai și „stâlpul de nor” – ziua și „de foc” – noaptea, în timpul peregrinărilor prin pustie, dar mai ales la trecerea prin marea Roșie (cf. *Ieșirea*, 13, 21-22; 14, 19-20; 19, 16; 24, 15-8).

h). *I Corinteni* 12, 13: „**Pentru că într-un Duh ne-am botezat noi toți, ca să fim un singur trup, fie Iudei, fie Elini, fie robi, fie liberi, și toți la un Duh ne-am adăpat.**”

Acest text, dimpreună cu mulțimea lui de locuri paralele⁹³, exprimă caracterul comunitar și universal al Botezului și al Mirungerii, precum, și necesitatea absolută a primirii acestor Sfinte Taine, pentru oricine vrea să intre în Biserică și să se mântuiască.⁹⁴

CAP. III

MIRUNGAREA ÎN EPISTOLA A II-A CĂTRE CORINTENI

a). *II Corinteni* 1, 21-22b: „**Iar Cel ce ne întărește pe noi împreună cu voi, în Hristos, și ne-a uns pe noi este Dumnezeu Care ne-a și pecetluit pe noi și a dat arvuna Duhului, în inimile noastre.**”

Avem aici textul clasic al Mirungerii, inspirând formula sacramentală a acestei Sfinte Taine: „**Pecetea Darului Duhului Sfânt. Amin!**” Despre vechimea întrebuințării respectivei formule, ca și a ritualului în sine al Mirungerii, păstrat neschimbat până astăzi, ne dă mărturie *Canonul VII al Sinodului II Ecumenic*, ceea ce înseamnă că la data respectivă (anul 381), ea era deja generalizată de mai mult timp în practica liturgică a Bisericii.⁹⁵ Conotativ însă, sensul „**întăririi**” și al „**ungerii**” de care se face pomenire aici, - *pe de o parte*, reprezintă investitura (hirotonia) Sfântului Apostol Pavel în treapta Apostoliei; este lucrarea Duhului Sfânt prin care se conferă „**Dumnezeiescul Har**” (fie prin „**sufflare**”, cf. *Ioan* 20, 22-23, fie prin „**punerea mâinilor**”, cf. *Fapte* 6, 6; 9, 12, 17, fie prin „**cădere**”, cf. *Fapte* 2, 1-4; 10, 44; 15, 8) a Cărui acțiune a fost și este înțeleasă și definită întotdeauna ca „**ungere**”, așa cum Și-o revendică cu deplină legitimitate Însuși Hristos Domnul, încă de la începutul propovăduirii Sale (*Luca* 4, 18; *Fapte* 10, 38; cf. *Isaia* 61, 2); - *pe de altă parte*, respectiva „**ungere**”, „**pecetluire**”, sau „**arvună a Duhului**”, reprezintă Taina Mirungerii, care, inițial se administra în Biserică tot prin „**punerea mâinilor**” (*Fapte* 8, 17-19; 19, 6), imediat după Botez, dar uneori, așa cum știm, după bunăvoința Duhului Sfânt, o lua chiar și înaintea Botezului (cf. *Fapte* 10, 44-48).

b). *II Corinteni* 3, 3, 6: „**Arătându-vă că sunteți scrisoare a lui Hristos, slujită de noi, scrisă nu cu cerneală, ci cu Duhul Dumnezeului celui viu... pentru că litera ucide, iar duhul face viu.**”

Inspirându-se din acest text, ca dealtfel din toate scrierile Sfântului Pavel, Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, ca și un veritabil ucenic paulin, dezvoltă antiteza „literă” – „duh” chiar în cel mai bogat text nouetamentar despre Sfânta Euharistie, arătând că și în concepția sa, ca și în cea a „maestrului” său, Sfântul Apostol Pavel „**Duhul este Cel ce dă viață...**” iar „**cuvintele**” (învățătura) despre Hristos și Duhul Sfânt, sunt și ele, ca și Taina Mirungerii, „**duh și sunt viață**” (cf. *Ioan 6, 63, 68*).

c). *II Corinteni 5, 5*: „**Iar Cel ce ne-a făcut spre aceasta este Dumnezeu, Care ne-a dat nouă arvuna Duhului**”.

Această „**arvună a Duhului**”, ca și în textul din *1, 22b*, reprezintă garanția, sau girul, sau contribuția majoră și gratuită a Duhului Sfânt, oferită prin Mirungere fiecăruia dintre noi, pentru mântuirea noastră.

d). *II Corinteni 5, 17*: „**Deci, dacă este cineva în Hristos, este făptură nouă; cele vechi au trecut, iată toate s-au făcut noi.**”

Această „**făptură nouă**”, la care ne-am referit tot timpul și încă ne vom mai referi multă vreme și de acum înainte, este credinciosul creștin botezat și pecetluit cu Sfântul și Marele Mir (a se vedea, mai sus, comentariul de la *Romani 6, 3, 6, 14, 22-23*). Textul de mai sus, dimpreună cu contextul (v. *16*), va face, mai încolo, obiectul și altor comentarii, în argumentarea Sfintelor Taine ale Spovedaniei și Euharistiei.

e). *II Corinteni 13, 13*: „**Harul Domnului nostru Iisus Hristos și dragostea lui Dumnezeu (Tatăl) și împărtășirea Sfântului Duh, să fie cu voi cu toți!**”

Inserat chiar în centrul Sfintei Liturghii, cu superba lui formulă treimică (scrisă și rostită pentru prima dată în istorie și în Biblie prin anii 56-57, exact așa cum o rostim și astăzi) acest text are o dublă semnificație:

- *mai întâi*, se exprimă aici, foarte precis, gradul de intimitate absolută, de comuniune perihoretică între Persoanele Sfintei Treimi, ca și sursă supremă a tuturor darurilor primite de Biserică prin Mirungere. „**Harul Domnului nostru Iisus Hristos**” Se unește cu „**dragostea lui Dumnezeu Tatăl**” sub **îmbrățișarea** (= **împărtășirea** = **umbrirea** = **miruirea**) **Sfântului Duh**, întocmai ca și pe Sinai și pe Tabor, nu numai pentru a-L mărturisi pe Dumnezeu Fiul și misiunea Lui mântuitoare, ci și pentru a extinde și peste „**noi toți**” această negrăită comuniune harică. Cum ? Bineînțeles că exact așa cum a rânduit Mântuitorul Hristos, când a poruncit să fie învățate, botezate și miruite, „**toate neamurile: În numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh!**” (*Matei 28, 19*).

- *în al doilea rând*, textul nostru constituit nu numai o paralelă perfectă, ci și un incontestabil argument, privind autenticitatea formulei clasice a Botezului din textul mateean amintit mai sus: „**Drept aceea, mergând, învățați toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh!**” (*Matei 28, 19*) și contestat (fără șanse) de unii teologi.⁹⁷

CAP. IV

MIRUNGHEREA ÎN EPISTOLA CĂTRE GALATENI

a). *Galateni 3, 27*: „**Căci, câți în Hristos v-ați botezat, în Hristos v-ați îmbrăcat.**” Acest imn al Botezului de proveniență paulină, se cântă întotdeauna după administrarea Mirungerii, în timpul unei întreite „procesiuni” pe care o fac nașii cu pruncul împrejurul cristelniței și mesei de botez, anticipând astfel în mod tipologic, cele trei etape ale „călătoriei” (vieții) pământești a acestuia: copilăria, floarea vieții și amurgul bătrâneții. Prin Botez și Mirungere, proaspătul botezat este beneficiarul a două înfierii: cea pământească, din partea nașilor, care îi devin de acum înainte părinți duhovnicești – factori împreună responsabili cu părinții trupești, pentru orientarea lui pe cărările vieții, binecuvântate prin pecetluirea cu Sfântul și Marele Mir; iar a doua, este și moarte și înviere și înfrățire și înfiere dimpreună cu Hristos, devenind astfel și el fiu al lui Dumnezeu, situație amplificată de „**îmbrăcarea**”, sau unirea lui ontologică cu Fiul Cel din veci al lui Dumnezeu.⁹⁸

Deși omul nu e nicidecum în situația de a alege între credință și Botez, sau între credință și celelalte Sfinte Taine, credința este totuși incompletă și insuficientă pentru mântuire fără Botez, iar Botezul este el însuși un act concret (și mărturisit) de credință.⁹⁹ Formula „**în Hristos**” (cf. și *Romani 6, 3*), sau „**în numele**” lui Hristos (*Fapte 19, 5*), Îl prezintă pe Hristos drept elementul divin în Care, spre Care și cu Care se contopește (se scufundă) și se transformă fundamental credinciosul *prin* Botez¹⁰⁰, dar mai ales *după* Botez, prin Mirungere¹⁰¹. Însă imaginea „**îmbrăcării**” nu exprimă de pe acum, întregul dinamism al vieții „**în Hristos**”, pentru că veșmântul rămâne ceea ce este, în timp ce omul cel nou (*II Corinteni 5, 17*) este înnoit neconținut prim acțiunea Duhului Sfânt.¹⁰²

b). *Galateni 4, 4-7*: „**Iar când a venit plinirea vremii, Dumnezeu a trimis pe Fiul Său, născut din femeie, născut sub Lege, ca pe cei de sub Lege să-I răscumpere, ca să dobândim înfierea. Și pentru că sunteți fii, a trimis Dumnezeu pe duhul Fiului Său în inimile noastre, care strigă: Avva, Părinte! Astfel, dar, nu mai ești rob, ci fiu, iar de ești fiu, ești și moștenitor al lui Dumnezeu, prin Iisus Hristos.**”

În textul capitolului anterior (*Galateni 3, 25*), fusese deja evocată ideea unui timp nou, *al credinței*, care urmează *timpului Legii* (*Galateni 3, 23*), iar în textul de care ne ocupăm, timpul cel nou (denumit „**plinirea vremii**”) începe cu momentul întrupării Fiului lui Dumnezeu, care devine centrul temporal al istoriei¹⁰³. Trecutul și viitorul primesc sens numai în lumina acestui eveniment unic și irepetabil care este *începutul mântuirii lumii*. Ce înseamnă de fapt acest lucru ? „**Blestemul și osânda Legii**” îi include pe toți oamenii (iudei și păgâni); de aceea și *răscumpărarea în Hristos* îi cuprinde pe toți¹⁰⁴, iar cel ce se unește cu Hristos prin Taina Sfântului Botez, primește în dar și „**înfierea**”, prin Taina Mirungerii. Astfel, din

moment ce a avut inițiativa „trimerii”, atât a Fiului Său în lume, cât și a „**Duhului Fiului Său în inimile noastre**”, e clar că Însuși Dumnezeu Tatăl a consimțit și la „**îmbrăcarea**” noastră în Hristos (*Galateni 3, 27*) și la înfrățirea Lui cu noi și a noastră cu El. Și, de aceea ne-a și îngăduit să-I zicem: „**Avva**” (=„**Tată**”=„**Părinte**”; cf. v. 6 și, mai ales, *Matei 6, 9-13*). Însă – așa cum de fiecare dată tot repetăm – aceste daruri primite prin Botez și Mirungere, vor rodi deplin în viața noastră, doar prin răbdare și stăruință și, mai ales prin conlucrare, precum și prin învrednicirea de a ne împărtăși și de celelalte Sfinte Taine.¹⁰⁵ De fapt, după toate câte le-am arătat până acum, se pare că întreaga Epistolă către Galateni ar putea fi rezumată, în memorabila rostire paulină: „**Astfel, dar, nu mai ești rob, ci fiu...**” (v. 7)¹⁰⁶

c). *Galateni 5, 22-23*: „**Iar roada Duhului este dragoste, bucurie, pace, îndelungă-răbdare, bunătate, facere de bine, credință, blândețe, înfrânare, curăție; împotriva unora ca acestea nu este lege.**”

Aici, Sfântul Apostol Pavel încearcă să enumere exemplificativ câteva din infinitele daruri (roade) ale Duhului Sfânt, care încep să se activeze în noi din momentul Mirungerii, continuându-se până în veșnicie și constituindu-se chiar ca „**ingrediente**” specifice ale Împărăției lui Dumnezeu, care „**nu stă în cuvânt, ci în putere**” (*I Corinteni 4, 20*), „**Căci Împărăția lui Dumnezeu nu este mâncare și băutură, ci dreptate și pace și bucurie în Duhul Sfânt**” (*Romani 14, 17*).

CAP. V

MIRUNGAREA ÎN EPISTOLA CĂTRE EFESENI

a). *Efeseni 1, 5*: „**...mai înainte rânduindu-ne, în a Sa iubire, să ne înfieze, prin Iisus Hristos, după bunăvoința voii Sale...**”

Tema „**înfierii prin Iisus Hristos**”, se continuă și aici, cu aceleași conotații ca și în *Galateni 4, 4-7*.

b). *Efeseni 1, 13-14*: „**Întru Care și voi, auzind cuvântul adevărului, Evanghelia mântuirii voastre, crezând în El, ați fost pecetluiți cu Sfântul Duh al făgăduinței, Care este arvuna moștenirii noastre, spre răscumpărarea celor dobândiți de El și spre lauda slavei Sale.**”

Trei sunt Tainele mântuirii, la care se face referire aici:

- actul (fapta) de credință în „**Evanghelia mântuirii**”, adică *Botezul* și cateheza baptismală;

- „**pecetluirea cu Sfântul Duh al făgăduinței**”, adică *Mirungerea*, ca „**arvună**” a integrării noastre în următoarea și cea mai mare dintre Sfintele Taine:

- Taina **Răscumpărării**, sau a mântuirii recapitulative, **Sfânta Euharistie**, prin care Hristos, ne-a „**dobândit**” cu propriul Său Sânge (cf. *I Corinteni 5, 7; 6, 19-20*).

c). *Efeseni 4, 5, 22-24, 30*: „**Este un Domn, o credință, un Botez... Să vă dezbrăcați, față cu viețuirea voastră de mai înainte, de omul cel vechi, care se strică prin poftete amăgitoare și să vă înnoiți în duhul cugetului vostru, îmbrăcându-vă în omul cel nou, care este făcut după chipul lui Dumnezeu, în dreptatea și sfințenia adevărului... Să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru Care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării!**”

Referitor la constatarea Sfântului Pavel din v. 5, că în lume, „**Este un Domn, o credință și un Botez**”, să ne amintim că motivul principal, în baza căruia am și anticipat redactarea prezentului serial publicistic, era tocmai această constatare, despre cel mai înalt și mai frumos ideal al unității de credință, trăit și exprimat vreodată. Exact așa au și stat lucrurile în Biserică, la început! Dar nu după multă vreme, s-au ivit tot felul de mentalități, interpretări, interdicții și deosebiri doctrinare, care au generat tot atâtea sciziuni în unitatea eclezială, încât avem astăzi un creștinism pluriconfesional, în care credinciosul de rând greu se mai poate orienta¹⁰⁷. Drept pentru care ne și străduim să punem această osteneală a noastră la dispoziția tuturor celor ce doresc să regăsească adevărul, așa cum ni-l oferă textele biblice nou testamentare.

Revenind la textul aflat în lucru, în privința cunoscutei teme a „**omului vechi**” și „**omului nou**”, o temă comună și Botezului și Mirungerii, rămâne valabil comentariul textului din *Romani 6, 3-6*, la care ne-am referit de atâtea ori, atât în vol. I – *Botezul*¹⁰⁸, cât și în mai toate capitolele prezentului volum.

Cât despre v. 30: „**Să nu întristați Duhul cel Sfânt al lui Dumnezeu, întru care ați fost pecetluiți pentru ziua răscumpărării**”, distingem aici sensul plener al Mirungerii și anume că, „pecetluirea” cu Sfântul și Marele Mir prin care se confirmă și se întărește „înnoirea”, „înfierea” și „îmbrăcarea” noastră în Hristos, este doar o „**arună a Duhului**” (*II Corinteni 5, 5*), primită în dar spre a rodi în noi până la ziua definitivei „**răscumpărări**”, cea de la Parusie, zi în care se vor recunoaște și vor intra în comuniunea răsplătirii toți „**pecetluiții pe frunte (miruiții), robi ai lui Dumnezeu**”, în număr (simbolic) de „**o sută patruzeci și patru de mii, din toate semințiile fiilor lui Israel**” din Vechiul Testament, dimpreună cu mulțimea cea fără număr „**din tot neamul și semințiile și popoarele și limbile**”, adică „**neofiții**” Noului Testament, cei împărtășiți de Botez, de Mirungere și de toate Tainele lui Hristos. Aceștia sunt sfinții, mucenicii și mărturisitorii creștini, adică „**făpturile noi**” ale lui Hristos (*Iezechiel 9, 4; Apocalipsa 4, 3-9, 14; cf. Facerea 49, 11*).

d). *Efeseni 5, 8-9*: „**Altădată erați întuneric, iar acum sunteți lumină întru Domnul; umblați ca fii ai luminii! Pentru că roada luminii e în orice bunățate, dreptate și adevăr.**”

Antiteza dintre „**întunericul**” de altădată și „**lumina întru Domnul**”, îi definește de fapt pe unii și aceiași oameni, în funcție de starea lor morală de

dinainte de Botez și Mirungere și respectiv de cea *de după* Botez și Mirungere, când au devenit „**lumina lumii**” (*Matei 5, 14-16*) și „**sarea pământului**” (*Matei 5, 13*). Prin urmare, viața creștinului „autenticat” prin Sfânta Taină a Mirungerii, este cea de „**fiu al luminii**”, iar faptele acestei vieți sunt „**roade ale luminii**”, identice cu „**roada Duhului**” din *Galateni 5, 22-23*: „**dreptate, pace, bucurie, blândețe, înfrânare, îndelungă răbdare**”, adică suma tuturor virtuților morale creștine.

e). *Efeseni 5, 26-27*: „**Ca s-o sfințească, curățind-o cu baia apei prin Cuvânt și ca s-o înfățișeze Siesi, Biserică mărită, neavând pată sau zbârcitură, ori altceva de acest fel, ci ca să fie sfântă și fără de prihană.**”

„**Sfințirea**” și „**curățirea**” Bisericii de către Hristos Domnul, „**cu baia apei**” Sfântului Botez¹⁰⁹ și „**prin Cuvântul**” Evangheliei Sale, nu înseamnă că ea ar fi întinată, sau, că în timp, s-ar putea întina cumva, ci înseamnă că Biserica este menținută într-o perpetuă stare de prosperitate, de tinerețe și puritate sacramentală, extinsă la nivel universal, prin lucrarea sfințitoare a Duhului Sfânt din Sfânta Taină a Mirungerii, care întotdeauna secondează Botezul.¹¹⁰

CAP. VI

MIRUNGAREA ÎN EPISTOLELE I TESALONICENI ȘI TIT

a). *I Tesaloniceni 4, 7-8*: „**Căci Dumnezeu nu ne-a chemat la necurăție, ci la sfințire. De aceea, cel ce defăimează cuvântul meu (adică al Sfântului Apostol Pavel, n.n.) nu defăimează un om, ci pe Dumnezeu, Care v-a dat pe Duhul Său Cel Sfânt.**”

Dumnezeu „**a dat pe Duhul Său Cel Sfânt**” în mai multe rânduri și cu diverse scopuri Bisericii Sale: respectiv ierarhiei, prin *Taina Hirotoniei* (*Ioan 20, 22-23; Fapte 6, 6*) iar credincioșilor prin *Botez, Mirungere* și celelalte Sfinte Taine (*Matei 3, 11* și *loc. par.*; *Ioan 3, 5-8; Fapte 8, 15-17; 10, 44-48; 19, 5-7* ș.a.), dar și în mod plenar, universal și revelațional, la Cincizecime (*Fapte 2, 1-4*).

Duhul Sfânt este însăși viața, bogăția și sfințenia Bisericii¹¹¹, căci El „**toate le cercetează, chiar și adâncurile lui Dumnezeu**” (*I Corinteni 2, 10*), iar Hristos Domnul, Cel Care a făgăduit că-L va trimite pe Duhul Sfânt Bisericii Sale, s-o mângâie și s-o călăuzească spre scopul ei final (*Luca 24, 49; Ioan 14, 16-17, 26; 15, 26; 16, 13-14; Fapte 1, 5, 8; 2, 1-4*), nu numai că S-a ținut de cuvânt, dar îi avertizează foarte serios pe toți oamenii că: „**Cel ce vă ascultă pe voi (pe Apostoli, episcopi, preoți, n.n.), pe Mine Mă ascultă și cel ce se leapădă de Mine, se leapădă de Cel ce M-a trimis pe Mine (adică de Dumnezeu Tatăl, n.n.), iar „celui care va aduce hulă împotriva Duhului Sfânt, nu i se va ierta**

lui, nici în veacul acesta, nici în cel ca va să fie” (*Luca 10, 16 și loc. par.; Matei 12, 31-32 și loc. par.*). Orice alt comentariu este de prisos!

b). *Tit 3, 5*: „El ne-a mântuit, nu din faptele cele întru îndreptare, săvârșite de noi, ci după a Lui îndurare, prin baia nașterii celei de a doua și prin înnoirea Duhului Sfânt.”

Aici avem o paralelă teologică¹¹² la textul din *Efesenii 5, 26*, în sensul că între expresiile „**baia apei prin cuvânt**” din *Efesenii* și „**baia nașterii celei de a doua**” din textul de mai sus, este un foarte clar raport de identitate. Iar „**înnoirea Duhului Sfânt**” indică și aici lucrarea consacrată a Tainei Sfântului Mir.

CAP. VII

MIRUNGHEREA ÎN EPISTOLA CĂTRE FILIMON

a). *Filimon 8, 10, 19*: „**De aceea, deși având întru Hristos tot dreptul să-ți poruncesc cum se cuvine... te rog pe tine pentru copilul meu, pe care l-am născut fiind în lanțuri, te rog pentru Onisim... Eu, Pavel, îți scriu cu mâna mea; eu îți voi plăti, ca să nu-ți spun că tu cu tine însuși, ești datornicul meu.**”

Din cele trei versete de mai sus, reiese că atât Filimon, cât și fostul său sclav Onisim, sunt încreștinați de către Sfântul Apostol Pavel personal. Desigur că în ce-l privește pe Filimon, odată cu el s-a botezat și miruit și „totodată casa lui” (Adică și soția sa Apfia și fiul Arhip, care fusese hirotonit preot pentru Biserica din casa lor, cf. *Colosenii 4, 17 și Filimon 2*). Dacă n-ar fi fost așa, Apostolul nu i-ar fi putut porunci „**cu tot dreptul**” (v. 8), iar Filimon nu i-ar fi fost „**dator cu el însuși**” (v. 9) Sfântului Apostol Pavel și nici n-ar fi avut obligația morală să-l asculte în a-l ierta și reprimi pe sclavul dezertor Onisim. Pe acesta, Sfântul Apostol Pavel l-a „**născut în lanțuri**”, adică l-a botezat și indiscutabil că l-a și „**pecetluit cu darul Duhului Sfânt**”, prin „**punerea mâinilor**”, în timpul primei sale captivități la Roma (v. 10).

CAP. VIII

MIRUNGHEREA ÎN EPISTOLA CĂTRE EVREI

a). *Evrei 1, 9*: „**Iubit-ai dreptatea și ai urât fărădelegea; pentru aceea Te-a uns pe Tine, Dumnezeu, Dumnezeul Tău cu untul de lemn al bucuriei, mai mult decât pe părtașii Tăi.**”

În baza celor afirmate aici de Sfântul Apostol Pavel, putem oare conchide că Mirunghera este o Sfântă Taină preexistentă din veci, ca „ungere”, sau

confirmare a dumnezeirii Fiului lui Dumnezeu ? Da ! Dovezi ? Destule !¹¹³
Aici, redăm doar câteva:

- *Ioan 6, 27*: „**Lucrați... pentru mâncarea ce rămâne spre viață veșnică și pe care o va da vouă Fiul Omului, căci pe El L-a pecetluit Dumnezeu-Tatăl.**”

- *Fapte 4, 27*: „**Căci asupra Sfântului Tău Fiu Iisus, pe care Tu L-ai uns, s-au adunat laolaltă, cu adevărat, în cetatea aceasta și Irod și Ponțiu Pilat cu păgânii și cu popoarele lui Israel...**”

- *Fapte 10, 37-38*: „**Voi știți cuvântul care a fost în toată Iudeea... adică despre Iisus din Nazaret: cum a uns Dumnezeu cu Duh Sfânt și cu putere pe Acesta, Care a umblat făcând bine și vindecând pe toți cei asupriți de diavolul, pentru că Dumnezeu era cu El.**” Deci, veșnicia Sfintelor Taine, ca și lucrări dumnezeiești, este la fel de reală ca și a lui Dumnezeu!

b). *Evrei 6, 1-2*: „**De aceea, lăsând începuturile cuvântului despre Hristos, să ne ridicăm spre ceea ce este desăvârșit, fără să mai punem din nou temelia învățaturii despre pocăința de faptele noastre, despre credința în Dumnezeu, a învățaturii despre botez, a punerii mâinilor, a învierii morților și a judecății veșnice...**”

Încă din a doua parte a capitolului precedent (5, 11-14), Sfântul Apostol Pavel le amintește destinatarilor săi că stadiul lor de pregătire în credință este (sau ar trebui să fie) mult mai elevat decât nivelul la care se află ei de fapt. În textul de mai sus, se continuă această idee, Apostolul opinând că acum ar fi momentul să treacă de la învățătura despre Tainele de inițiere (Botezul, Mirungerea, Pocăința) și de la alte noțiuni introductive în creștinism, la chestiuni mai profunde (Arhieria și Jertfa lui Hristos, preoția Noului Testament, cultul divin, soteriologia ș.a.)¹¹⁴

c). *Evrei 10, 29*: „**Gândiți-vă: cu cât mai aspră fi-va pedeapsa cuvenită celui ce a călcat în picioare pe Fiul lui Dumnezeu, și Sângele Testamentului cu care s-a sfințit, l-a necinstit, și Duhul harului l-a făcut de ocară!**”

Din nou (acum pentru a treia oară)¹¹⁴, Sfântul Apostol Pavel îi avertizează foarte serios pe cei ce încalcă jurisprudența referitoare la Sfânta Euharistie, insistând asupra gravității pedepsei divine, infinit mai aspră comparativ cu cea a încălcării Legii mozaice, care era „uciderea fără milă, pe cuvântul a doi sau trei martori” (v. 28)

Asprimea pedepsei divine se amplifică însă, pentru că aici se face referire și la cei ce fac de ocară încă și Taina Mirungerii, sau „**Duhul harului**”, adică aduc hulă împotriva Duhului Sfânt, păcat care, așa cum se știe, nu se iartă „**nici în veacul acesta, nici în cel ce va să fie!**” (*Matei 12, 32 și loc. par.*).

d). *Evrei 10, 32*: „**Aduceți-vă, dar, aminte de zilele mai de demult, în care, după ce ați fost luminați, ați răbdat grea luptă de suferințe...**”

Este amintită aici perioada de înfripire a comunității ecleziale (Biserica) din Ierusalim (prima din istorie), mai exact persecuția declanșată împotriva creștinilor după uciderea Sfântului Arhidiacon Ștefan, la care (și) Saul din Tars a avut un aport nefast. Referindu-se la Botezul în masă de la Cincizecime, Apostolul nu zice: „după ce ați fost botezați”, ci „după ce ați fost luminați”. Ceea ce înseamnă că încă din veacul apostolic, atât Botezul, cât și Mirungerea, erau incluse în sensul generic al termenului de „Luminare”, iar cei miruiți imediat după botezare, se numeau „noefiți” = „luminați”.

CAPITOLUL IX

MIRUNGAREA ÎN EPISTOLELE I ȘI II PETRU

a). *I Petru 1, 3*: „**Binecuvântat fie Dumnezeu și Tatăl Domnului nostru Iisus Hristos, Care, după mare mila Sa, prin Învierea lui Iisus Hristos din morți, ne-a născut din nou, spre nădejde vie...**”

b). *I Petru 2, 1-2*: „**Deci, lepădând toată răutatea..., ca niște prunci de curând născuți...**”

c). *I Petru 2, 24*: „**...când îndelunga răbdare a lui Dumnezeu aștepta, în zilele lui Noe și se pregătea corabia în care puține suflete, anume opt, s-au mântuit prin apă. Iar această mântuire prin apă închipuia Botezul...**”

Fără niciun dubiu, textele de mai sus preiau, confirmă și continuă ideile teologice fundamentale în legătură cu temele celor două Sfinte Taine (indisolubil unite), ale Botezului și Mirungerii, teme abordate și pe deplin lămurite în majoritatea cărților sfinte ale Noului Testament. Este suficient să amintim, în acest sens, doar câteva texte paralele, ca de pildă: *Romani 6, 4*: „**întru înnoirea vieții**”; *Efeseni 1, 5*: „**să ne înfieze, prin Iisus Hristos**”; *Galateni 4, 7*: „**Astfel, dar, nu mai ești rob, ci fiu**”; *Tit 3, 5*: „**El ne-a mântuit... prin baia nașterii celei de a doua...**”; *Matei 18, 3*: „**De nu vă veți întoarce și nu veți fi ca pruncii, nu veți intra în Împărăția cerurilor!**”. Și multe altele.

Iar în privința textului din *I Petru 2, 24*, cu paralela în Vechiul Testament, în cartea *Facerea 6, 8-22*; *7, 7* (cf. și *1, 2*), autorul extinde retrospectiv semnificațiile Botezului și Mirungerii, până la caracterul prefigurativ al apelor creației și ale potopului, în sensul că, după cum apele potopului au înecat pe toți oamenii păcătoși ai lumii postadamice, așa și apa Botezului, sfințită cu harul Duhului Sfânt, îneacă toate păcatele, iar precum apele creației, însuflețite de „**Duhul lui Dumnezeu**” (*Facerea 1, 2*), au odrăslit viața pe pământ, la fel și apa Botezului, dimpreună cu „**Pecetea Darului Sfântului Duh**” a Mirungerii, dă viață nouă celor botezați, care se mântuiesc, asemenea lui Noe și familiei sale, prin „corabia” Bisericii.

d). *II Petru 1, 9*: „**Iar cel ce nu are acestea (vezi v. 5-7) este cu vederea micșorată și stinsă și a uitat de curățirea păcatelor lui de demult.**”

După cum am avut prilejul să remarcăm de atâtea ori, în creștinism (și mai ales în epoca primară), nu există starea de imponderabilitate sufletească. Este perfect adevărat „**că darurile și chemarea lui Dumnezeu nu se pot lua înapoi**” (*Romani 11, 29*), dar tot atât de adevărat este și avertismentul că „**...cel căruia i se pare că stă, să ia seama să nu cadă!**” (*I Corinteni 10, 12*). Așadar, acel creștin, în care, după Botez și Mirungere, din cauza lenevirii lui sufletești, nu se întegresc niciun progres duhovnicesc¹¹⁵, decade din starea de „**făptură nouă**”, de om hristologic botezat și miruit, redevenind „**omul cel vechi**” și pierzând astfel chiar și unicul „**talant**” cu care l-a miluit Hristos și Duhul Sfânt prin încreștinare: „**curățirea păcatelor lui de demult**” (v. 9)

CAPITOLUL X

MIRUNGerea ÎN EPISTOLELE I ȘI III IOAN

a). *I Ioan 2, 12*: „**Vă scriu vouă, copiilor, fiindcă iertate v-au fost păcatele pentru numele Lui (Hristos, n.n.). Vă scriu vouă părinților, pentru că ați cunoscut pe Cel ce este de la început. Vă scriu vouă tinerilor, fiindcă ați biruit pe cel viclean.**”

Deși, la Sfântul Apostol și Evanghelist Ioan, formula de adresare „**copiilor**” are un caracter generic, în textul de mai sus, termenii: „**copiilor**”, „**părinților**”, și „**tinerilor**” au o semnificație profund sacramentală: respectivii copii și tineri sunt creștini autentici, având păcatele iertate (prin Botez) și întărirea în credință prin Taina Mirungerii. Ei sunt, astfel, cu succes, „**biruitorii celui viclean**” (v. 12).

b). *I Ioan 2, 20, 27*: „**Iar voi, ungere aveți de la Cel Sfânt și toți știți (adevărul n.n.)... Cât despre voi, ungerea pe care ați luat-o de la El rămâne întru voi și n-aveți trebuință ca să vă învețe cineva, ci precum ungerea Lui vă învață despre toate... rămâneți întru El, așa cum v-a învățat.**”¹¹⁶

Cele două versete de aici fac parte de fapt, dintr-o secțiune mai extinsă (2, 18-27), în care autorul îi avertizează pe cititorii săi, atât asupra pericolului pe care îl prezintă falșii învățători (ereticii gnostici, numiți de el „antihriști”), care pervertesc adevărul Evangheliei, cu privire la realitatea Întrupării și a existenței istorice a lui Hristos, ca Dumnezeu adevărat și Om adevărat, cât și asupra relației strânse dintre rămânerea în darul Sfintei Taine a Mirungerii și păstrarea dreptei credințe.

În contrast cu acești amăgitori, care se pretindeau dascăli ai celorlalți, Sfântul Apostol Ioan le înfățișează credincioșilor Taina Mirungerii atât ca izvor de cunoaștere, prin Duhul Sfânt, a adevărului evanghelic, cât și ca ritual liturgic propriu-zis: ungere cu Sfânt Mir, procedeu cunoscut și aplicat deja în Biserică încă din acea epocă (anii 96-100). Deci, de acum nu se mai practica Mirungerea

prin „**punerea mâinilor**”, ci prin „**ungere**” (în grecește „hrisma”), cuvânt care în tot Noul testament nu apare decât numai în textul de mai sus: o dată în v. 20 și de două ori, în v. 27.

În schimb, în Noul Testament găsim cel puțin 11 texte care vorbesc despre ungere, sau despre noțiunea de a fi uns, sau pecetluit dintre care 5 se referă la Iisus Hristos (*Luca 4, 18; Ioan 6, 27; Fapte 4, 27; 10, 38; Evrei 1, 9*), iar 6, la credincioșii care primesc Taina Mirungerii imediat după Botez (*II Corinteni 1, 21, 22; I Ioan 2, 20, 27; 3, 24 și 4, 13*).

Așadar, „ungerea” de care vorbește Sfântul Apostol Ioan, este darul Sfântului Duh, care trezește la viață și pune în aplicare darurile deja date credinciosului prin Sfântul Botez. Prin Mirungere începe *epifania*, sau arătarea luminii Duhului lui Hristos în ființa celui botezat. Adică suntem creștini (=unși) în sensul literal al cuvântului, numai după ce am primit învățătura de credință, apoi Botezul și apoi ungerea cu Sfântul și Marele Mir, așa cum ne învață și Sfântul Chiril al Ierusalimului: „După ce ați fost învredniciți de ungerea cu Sfântul Mir vă numiți creștini; acum renașterea voastră este întărită și de numele ce-l purtați.”¹¹⁷

Tocmai pentru că destinatarii *Epistolelor* Sfântului Ioan primiseră „ungerea” după ce mai întâi și-au însușit temeinic învățătura creștină, le poate el scrie: „**N-aveți trebuință să vă învețe oricine!**” (v. 27).¹¹⁸ Deci darul primit prin Sfânta Taină a Mirungerii, constituie un ajutor neprețuit al Duhului Sfânt, fiind dovada rămânerii credinciosului în dreapta credință. Cei căzuți din dreapta credință au pierdut Mirungerea și, cum zice Sfântul Ioan, „nu mai sunt în Dumnezeu”, adică nu mai aparțin Bisericii, chiar dacă au fost cândva botezați și, aparent, erau și ei odată creștini. De aceea, Apostolul îi îndeamnă stăruitor pe cititorii săi să rămână în Biserică, unde primesc în mod deplin și corect harul Duhului Sfânt și adevărul Evangheliei, neavând nevoie să-și plece urechea la orice fel de învățături și la orice fel de „dascăli” (a se vedea în acest sens și textele: *I Ioan 3, 9-10; 3, 24; 4, 4, 6; 4, 13; 5, 1, 4 ș.a.*).

c). *I Ioan 5, 6-8*: „**Acesta este Cel Care a venit prin apă și prin sânge: Iisus Hristos; nu numai prin apă, ci prin apă și sânge... Și trei sunt care mărturisesc pe pământ: Duhul și apa și sângele și acești trei mărturisesc la fel.**”

„**Duhul și apa și sângele**”, sunt noțiuni care, în textul de mai sus, constituie elementele definiției ale Botezului și Mirungerii („**Duhul și apa**”), precum și al Sfintei Euharistii („**sângele**”). De fapt, e tot ce contează!

d). *III Ioan 11*: „**Cel ce face binele, din Dumnezeu este...**”, pentru că a dobândit filiația divină așa cum știm: prin Botezul și Mirungerea în Hristos și în Duhul Sfânt. Să nu uităm nici noi îndemnul Sfântului Apostol Ioan. „**Deci ceea ce ați auzit de la început, în voi să rămână; de va rămâne în voi ceea ce ați auzit de la început, veți rămâne și voi în Fiul și în Tatăl. Și aceasta este făgăduința pe care El ne-a făgăduit-o: viața veșnică**” (*I Ioan 2, 24-25*).

CAPITOLUL XI

MIRUNGHEREA ÎN APOCALIPSA

a). *Apocalipsa 3, 4-5*: „**Dar ai câțiva oameni în Sardes, care nu și-au mânjit hainele lor, ci ei vor umbla cu Mine îmbrăcați în veșminte albe, căci vrednici sunt. Cel ce biruiește va fi astfel îmbrăcat în veșminte albe și nu voi șterge deloc numele lui din cartea vieții...**”

b). *Apocalipsa 6, 9, 11*: „**Și... am văzut sub jertfelnic, sufletele celor înjunghiați pentru Cuvântul lui Dumnezeu și pentru mărturia pe care au dat-o... Și fiecăruia dintre ei i s-a dat câte un veșmânt alb și li s-a spus ca să stea în tihnă, încă puțină vreme, până când vor împlini numărul și cei împreună slujitori cu ei și frații lor, cei ce aveau să fie omorâți ca și ei.**”

c). *Apocalipsa 7, 3-4*: „**Nu vătămați pământul, nici marea, nici copacii, până ce nu vom pecetlui, pe frunte, pe robii Dumnezeului nostru. Și am auzit numărul celor pecetluiți: o sută patruzeci și patru de mii de pecetluiți, din toate semințiile lui Israel...**” (cf. și 9, 4b).

d). *Apocalipsa 7, 9, 14*: „**După acestea, m-am uitat și iată mulțime multă, pe care nimeni nu putea s-o numere, din tot neamul și semințiile și popoarele și limbile..., îmbrăcată în veșminte albe și având în mână remuri de finic...Aceștia sunt cei ce vin din trâmtoarea cea mare și și-au spălat veșmintele lor și le-au făcut albe în Sângele Mielului...**”

e). *Apocalipsa 14, 3b și 4b*: „**...și nimeni nu putea să învețe cântarea decât numai cei o sută patruzeci și patru de mii... Aceștia au fost răscumparați dintre oameni, pârgă lui Dumnezeu și Mielului...**”

f). *Apocalipsa 19, 8, 14*: „**Și i s-a dat ei să se înveșmânteze cu vison curat, luminos, căci visonul sunt faptele cele drepte ale sfinților... Și oștile din cer veneau după El, călare pe cai albi, purtând veșminte de vison alb, curat.**”

În toate textele prezentate aici, se vorbește despre „**veșmintele albe**”, sau de „**visonul alb, curat**”, expresii care definesc ținuta sufletească festivă, post-baptismală, o autentică ținută pascală a celor încreștinați (botezați) și miruiți, care de acum se mai numesc și „**iluminați**” (neofiți), sau „**răscumparați**.”

Haina albă a neofiților¹¹⁹ reprezintă nu numai starea de imediată curățire de păcate a celui botezat și proaspăt devenit „**făptură nouă**”, care este însă o stare incipientă și – după cum știm – destul de nesigură, ci mai reprezintă „**pecetluirea**”, sau garanția (arvuna) stabilizării lui pe drumul cel drept al virtuților, într-un continuu progres, sau într-o dinamică rodire sub conul de lumină al darurilor Duhului Sfânt, primite prin Taina Mirungerii. Până în zilele noastre, haina, sau cămășuța albă cu care sunt înveliți pruncii când sunt miruiți

după botezare, este numită „hrisma” = „ungere” (de la verbul grecesc „hrizo”= „a unge”), iar ei devin niște veritabili „hristoși” (unși).

Dar, în *Apocalipsa* Sfântului Ioan, cei înveșmântați în haine albe sunt și neofiții jertfiți pentru credință și răscumpărați de Dumnezeu prin Botezul martiric al sângelui, profețit în *Facerea 49, 11*; ei chiar și-au curățit, la propriu, sufletul și viața „în sângele Mielului” (*Apocalipsa 7, 14*), în focul luptelor eshatologice de dinaintea Parusiei Domnului, iar „visonul curat și luminos”, constituie într-adevăr „faptele cele drepte” ale vredniciei lor.

Ținând cont nu numai de amplitudinea persecuțiilor sângeroase la adresa creștinismului, la data scrierii *Apocalipsei* (sfârșitul secolului I d. Hr.), ci și de caracterul profetic al acestei cărți unice, care încheie canonul Noului Testament, respectiv al Bibliei, este evident că numărul însângerat al „neofiților” „din tot neamul și semințiile și popoarele și limbile” (*Apocalipsă 7, 9*), este imposibil de socotit, el fiind într-o perpetuă creștere și în veacurile viitoare¹²⁰. Ei sunt însă „biruatorii” ale căror nume vor fi scrise de Duhul Sfânt în „Cartea vieții”, ei vor fi cei adăpați „din izvorul apei vieții” (*Apocalipsa 20, 12; 21, 6*) și miruiți „ca să aibă stăpânire peste Pomul vieții și prin porți să intre în Cetate” (*Apocalipsa 22, 14*).

ÎN LOC DE EPILOG

„Împărate ceresc Mângâietorul, Duhul adevărului, Care pretutindena ești și toate le plinești; Vistierul bunătăților și Dătătorule de viață, vino și Te sălăsluiește întru noi și ne curățește pe noi de toată întinăciunea și mântuiește, Bunule, sufletele noastre!”

„Praznicul cel de după praznice și cel mai de pe urmă, credincioșii să-l prăznuim în chip luminat; acesta este Cincizecimea, plinirea făgăduinței și a sorocului. Că întru aceasta, Focul Mângâietorului S-a pogorât de-a dreptul pe pământ, în chip de limbi și a luminat pe Ucenici, făcându-i cunoscători ai tainelor cerești. Lumina Mângâietorului a venit și lumea a luminat!”

„Izvorul Duhului venind la cei de pe pământ, împărțit în chip minunat în râuri purtătoare de foc, a rourat pe Apostoli, luminându-i; și focul le-a fost lor nor de rouă, care i-a luminat și flacăra purtătoare de ploaie, prin care am primit harul, prin foc și prin apă. Lumina Mângâietorului a venit și lumea a luminat!”

„Duhul Sfânt era din veac și este și va fi, nici început având și nici sfârșit; ci pururea cu Tatăl și cu Fiul este unit și împreună socotit. Viață și de viață făcător; Lumină și de lumină dătător; Binele Însuși și Izvor de bunătate; prin Care Tatăl Se cunoaște și Fiul Se preamărește și de toți Se știe; o putere, o unire și o închinare a Sfintei Treimi!”

„Duhul Sfânt este Lumină și Viață și Izvor viu, înțeles cu mintea. Duhul înțelepciunii, Duhul înțelegerii, bun, drept, înțelegător, stăpânitor, curățitor de păcate; Dumnezeu și îndumnezeitor, foc din Foc purcezător; grăitor, lucrător, împărțitor de daruri; prin Care toți Proorocii și dumnezeieștii Apostoli, împreună cu mucenicii s-au încununat. Uimitoare auzire, neobișnuită priveriște, Foc Care Se împarte spre dăruirea de haruri!”

(Pr. Traian Micoroi, *Antologhion*, vol. I, Editura Episcopiei Aradului, Arad, 2007, p. 229-234).

Note bibliografice

⁷⁵ Pr. Prof. Dr. Vasile Gheorghiu, *Epistola către Romani a Sfântului Apostol Pavel. Introducere, traducere și comentariu*, Ed. a II-a, Cernăuți, 1938, p. 165: „Trupul s-a zis că este „al păcatului”, pentru că stă, de obicei, în slujba păcatului.”

⁷⁶ Cf. Diac. Dr. Grigorie T. Marcu, *Antropologia Paulină*, Sibiu, 1941, p. 116;

⁷⁷ *Ibidem*, p. 115;

⁷⁸ Haralambie Roventă, *Epistola către Efeseni a Sfântului Apostol Pavel. Introducere și comentariu*, București, 1929 (comentariul la *Efeseni 4, 17-24*);

⁷⁹ Pr. Prof. Dr. Grigorie T. Marcu, *Omul cel nou în concepția antropologică a Sf. Apostol Pavel*, în Rev. „Studii Teologice”, nr. 7-8/1951, p. 422; Cf. și Pierre Grelot, *Sens chrétien de l'Ancien Testament*, 2-ème éd., Paris, 1962, p. 26;

⁸⁰ Mitropolit Nicolae Corneanu, *Quo vadis? Studii note și comentarii teologice*, Timișoara, 1990, p. 325;

⁸¹ Vezi *Ieremia 1, 5; Psalmul 21, 9-10*; cf. și *Numerii 11, 17-25; 16, 13; IV Regi 2, 9, 15; Luca 1, 13-15, 28-38 și 44*);

⁸² Pr. Prof. Dr. Vasile Tarnavschî, *Arheologia Biblică*, Cernăuți, p. 531-532;

⁸³ Pr. Prof. Dr. Vasile Gheorghiu, *o.c.*, Ed. a II-a, Cernăuți, 1938, p. 283: „Omul... trebuie să-și aducă trupul său sacrificiu lui Dumnezeu, dar nu cumva junghiindu-și trupul, ci păstrându-l viu, însă ferindu-l de profanare și punându-l acum numai în serviciul lui Dumnezeu.”

⁸⁴ Pr. Olimp Căciulă, *Sfânta Euharistie ca jertfă*, Atena, 1932, p. 15; Pr. Asist. Vasile Mihoc, *Iisus Hristos Arhiereu, după Epistola către Evrei*, în Rev. „Ortodoxia”, nr. 2/1983, p. 176-199;

⁸⁵ Pr. Prof. Grigorie T. Marcu, *Omul cel nou în concepția antropologică a Sf. Apostol Pavel*, în rev. „Studii Teologice”, nr. 7-8/1951, p. 418-419;

⁸⁶ Cf. Olivier Clément, *Trupul morții și al slavei. Scurtă introducere la o teopoetică a trupului*, trad. din lb. franceză de Sora Eugenia Vlad, Ed. Christiana, București, 1996, p. 18-43;

⁸⁷ Text preluat din *Noul Testament tradus și adnotat* de pr. Dr. Emil Pascal, Editions du Dialogue, Paris, 1975;

⁸⁸ Pr. Asist. Vasile Mihoc, *Omul chip și asemănare a lui Dumnezeu – deși poartă rănile păcatelor*, în Rev. „Mitropolia Ardealului”, nr. 7-9/1981, p. 552;

⁸⁹ Pr. Prof. Dr. Vasile Gheorghiu, *o.c.*, p. 284;

⁹⁰ Detalii la Maciej Bielawski OSB, *Părintele Dumitru Stăniloae, o viziune filocalică despre lume*, traducere și cuvânt înainte de Diac. Ioan I. Ică jr., Editura „Deisis”, Sibiu, 1998, p. 312-316;

⁹¹ Prot. Dr. Ioan Bude, *Temeiuri biblice nouestamentare cu privire la oficierea Sfintelor Taine și Ierurgii bisericești, Vol. I, Botezul*, Editurile Învierea și Eurobit, Timișoara, 2017, p. 18;

⁹² Cf. *Lucrarea, Partea a II-a, Sfintele Evanghelii sinoptice despre Taina Mirungerii*;

⁹³ A se vedea: *Matei 3, 11b; Marcu 1, 8; Luca 3, 16, Ioan 1, 33; Fapte 1, 5; 2, 2-4; 10, 44-46; 11, 16; 19, 4-6; Romani 15, 16b; I Corinteni 3, 16-17; 6, 11, 15, 19; 10, 1-2, 16-17, ș.a.*;

⁹⁴ Mitropolit Nicolae Corneanu, *o.c.*, p. 320;

⁹⁵ Pr. Prof. Dr. Ene Braniște, *Liturgica specială...*, p. 377;

⁹⁶ Comentariu preluat și prelucrat după *Vol. I Botezul*, p. 65;

⁹⁷ Vezi *Lucrarea*, Cap. II, lit. n.

⁹⁸ Cf. Pr. Asist. Dr. Vasile Mihoc, *Epistola Sfântului Apostol Pavel către Galateni, introducere, traducere și comentariu* (teză de doctorat), în Rev. „Studii Teologice”, nr. 3-4/1983, p. 294-296;

⁹⁹ S. Légasse, *Foi et baptême chez saint Paul: Etude de Galates 3, 26-27*, dans „Bulletin de Littérature Ecclésiastique”, LXXIV, (1973), p. 100-102.

¹⁰⁰ Kurt Aland, *Zur Vorgeschichte der christlichen Taufe*, în „Neues un Geschichte – O. Cullmann zum 70 Geburtstag“, Zürich – Tübingen, 1972, p. 1-14.

¹⁰¹ D. Mollat, *Symbolismes baptismaux chez Saint Paul* în „Lumière et vie“, XXVI (1956), luna martie, p. 73;

¹⁰² Y. Trémel, *Le baptême, incorporation du chrétien au Christ*, în „Lumière et vie“, XXVII (1956), luna mai, p. 84, notează: „Faptul că Același Hristos îi „îmbracă“ pe toți, face să dispară deosebirea între cei botezați.”

¹⁰³ Oscar Cullmann, *Christ et le temps*, Neuchâtel-Paris, 1947, p. 11-12;

¹⁰⁴ *Ibidem*;

¹⁰⁵ M. W. Schoenberg, *St. Paul's Notion of the Adoptive Sonship of Christians*, în „The Thomist”, XXVIII (1964)m p. 51 ș.u.;

¹⁰⁶ Pierre Bonnard, *L'Épître de Saint Paul aux Galates* (Commentaire du Nouveau testament, IX), Neuchâtel, 1952; Ed. a II-a, 1972, p. 88.

¹⁰⁷ Mitropolit Nicolae Corneanu, *o.c.*, p. 302;

¹⁰⁸ Cf. *Vol. I – Botezul*, p. 57-59;

¹⁰⁹ Potrivit Sfântului Ambrozie al Mialnului, *Expozito Ev. Sec. Luc.*, t. 2, 83, *P.L.*, 15, col. 1665, „Botezul este valabil chiar și când e săvârșit cu apă nesfințită, întrucât prim botezarea Sa în Iordan, Domnul a sfințit pentru totdeauna firea tuturor apelor;”

¹¹⁰ Otto Michél, *Der Brief an die Hebräer* (Kritisch – Exegetischer Kommentar über das Neue Testament), 12 Auflage, Göttingen, 1966, p. 346;

¹¹¹ Cf. Sfântul Ioan Gură de Aur, *De S. Pentecoste*, nom. 1, 1.4, *P.G.*, T XXIII, col. 1220;

¹¹² Cele mai cunoscute denumiri teologice ale Tainei Sfântului Botez, însoțite însă întotdeauna de conotații incluzive, referitoare la Mirungere, le avem în: *Tit 3*, 5 = „palingheneséa” („nașterea cea de a doua”, sau „nașterea din nou”); *Ioan 3*, 7 = „theoghenesia” („nașterea din Dumnezeu”, „nașterea de sus”) și *Galateni 3*, 27 = „éndysis” („îmbrăcare”, sau „înviere” – cf. *Romani 6*, 4);

¹¹³ Cf. *Matei 3*, 17; *17*, 5; *Marcu 1*, 11; 9, 7; *Luca 3*, 22; 4, 18-19; *Ioan 1*, 14-17, 32-34; *10*, 36; *I Petru 1*, 15-21; *II Petru 1*, 17 ș.a.

¹¹⁴ Primul avertisment de acest gen îl găsim în *I Corinteni 11*, 27, 29-30: „Așfel, oricine va mânca pâinea aceasta sau va bea paharul Domnului cu nevređnicie, osândă își mănăncă și bea, nesocotind Trupul Domnului. De aceea, mulți dintre voi sunt neputincioși și bolnavi și mulți au murit”; al doilea avertisment, (pentru apostaziați), îl avem în *Evrei 6*, 6: „Cu neputință este pentru ei, dacă au căzut, să se înnoiască iarăși spre pocăință, fiindcă ei răstignesc Iorși, a doua oară, pe Fiul lui Dumnezeu și-L fac de bațjocură.”

¹¹⁵ Este vorba de progresul duhovnicesc în practicarea virtuților morale, pe care Sfântul Apostol Petru le prezintă piramidal în versetele 5-7: „Pentru aceasta, puneți și din partea voastră toată sârguința și adăugați la credința voastră: faptă bună, iar la fapta bună: cunoștința, la cunoștință: înfrânarea, la înfrânare: răbdarea, la răbdare: evlavia, la evlavie: iubirea frățească, iar la iubirea frățească: dragostea.”

Apoi, în v.8, autorul argumentează: „Căci dacă aceste lucruri sunt în voi și tot sporesc, ele nu vă vor lăsa nici trândavi, nici necunoscători în cunoașterea Domnului Iisus Hristos.”

¹¹⁶ Comentariile asupra textului respectiv, precum și alte considerații referitoare la Sfânta Taină a Mirungerii în *Epistolele Sfântului Apostol și Evanghelist Ioan*, conțin preluări și prelucrări după Pr. Asist. Vasile Mihoc, „Și toți știți” (*I Ioan 2*, 20), art. în Rev. „Mitropolia Ardealului”, nr. 10-12/1981, p. 764-768;

¹¹⁷ *Cateheza a III-a mistagogică*, în tomul „Cateheze”, trad. rom. de Pr. D. Fecioru, vol. II, București, 1945, p. 558;

¹¹⁸ A se vedea: Sfântul Chiril al Alexandriei, *Închinare în Duh și în adevăr*, cartea a IX-a, *P.G.*, LXVIII, 752C;

¹¹⁹ Cf. Prot. Dr. Ioan Bude, *Temeiuri...*, vol. I Botezul, p. 87-88.

¹²⁰ *Ibidem*